

Početakom XX. stoljeća počela je u Mađarskoj silna agitacija u novinstvu, potaknuta većinom prigodom saborskih izbora proti zagrebačkom biskupu i Kaptolu, koji su krivi, da se Mađari izseljuju u Ameriku, jer da u domovini ne imaju zemljišta za obradivanje, a novinari i saborski kandidati nisu hotjeli vidjeti mađarske posjednike latifundija, već su samo na hrvatsko svećenstvo navaljivali, ne znajući više, da su te posjede dobili od države u zamjenu za nekadašnje svoje posjede u Hrvatskoj. Napokon je god. 1907. mađarsko ministarstvo zaprijetilo uslijed te novinarske harange i kortešacije saborskih zastupnika, da će te posjede država izvlastiti, ne bude li ih Kaptol dobrovoljno prodao i među narod parcelirao. Tada Kaptolu nije preostalo drugo, te je morao prodati Modoš i Sarču, a skoro zatim prodala je i nadbiskupska mensa svoj banatski posjed Bilet. Prioratski posjed prodan je u cijelosti jednomu kupcu, dočim su kaptolski posjedi Modoš, Ištanfeld i Kaptalonfalva parcelarno razprodani ondješnjim stanovnicima, te je od te prodaje Kaptolu preostalo, nakon položenja glavnice za dotaciju župnika i odkupa kolatorskih obveza, te nakon sagrađene nove lijepe gotske crkve u Modošu svota od po prilici 10 milijuna kruna. Računi o toj prodaji nalaze se u kaptolskom Arhivu. Dakako, da je najveći dio prioratskih i kaptolskih glavnica propao stranom radi bezvrijednosti austrougarskih državnih papira, stranom radi ratnoga zajma, u koji je Kaptol veliki dio svojih glavnica uložio.

Antun Jos. Cerovac i njegove propovijedi.

Don Krsto Stošić.

Iz ostavštine pok. kanonika Vicka Skarpe, negda i kapitularnog vikara u Šibeniku, primio sam dva tvrdo uvezana sveska, koja sadrže rukopisne propovijedi Antuna Josipa Cerovca, kanonika iz Senja. Nijesam mogao doznati, kako su svesci došli do Skarpe, ali sam uvjeren, da ih je baštiniio od svog strica Vicka, koji je bio dominikanac a kasnije mitronosni opat u Skradinu.

Mislim, da je vrijedno osvrnuti se na ličnost A. J. Cerovca i njegove propovijedi. »Službeni Vijesnik« senjske biskupije donio je važne i interesantne biografije svojih zaslužnih svećenika koji su živjeli prošlih sto godina, ali nema ni jednoga iz 18. vijeka, kad je živio A. J. Cerovac. Ne spominje ga nigdje ni Poviest grada Senja Mile Magdića, kao ni Pověst Biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske od Manoila Sladovića (Trst 1856.). Ali vlač. Vladimir Usmiani našao mi je u arhivu senj. biskupije kratku biografiju Cerovca u »Vizitaciji stolne crkve i stolnog kaptola u Senju po biskupu Jurju Volgangu Čoliću g. 1746.« Složio ju je isti Antun,

potvrdio prisegom i vlastoručnim potpisom, koji je identičan s onim što se nalazi u njegovim propovijedima. Glasi: »Antun Josip Cerovacz rodio se u Senju 17. siječnja 1702. Istoga je dana i kršten od župnika i senjskoga kanonika Domazetovića. Sv. je potvrdu primio od senjskog biskupa Adama Ratkaja 15. travnja 1714. Filozofiju je učio u Gorici. Tonzuru i manje redove primio je od biskupa Pokmajevića g. 1721., subdjakonat od istoga biskupa 21. IX. 1724. Pošto je dobio Patrimonij od 300 dukata, zaređen je za djakona 23. IX. 1724., a za svećenika 21. I. 1725. U katedrali je vršio službu katehete od svoje 25. godine. Za kanonika je imenovan od biskupa Antona Benzona g. 1731.«.

Iz kurijalnih akata g. 1751. razabire se, da je bio apostolski protonotar i viceparohus Senja. Cerovac je stanovao kao kanonik u vlastitoj kući sa svojim bratom svećenikom.

Cerovac je živio u doba biskupa Nikole Pohmajevića (1718.—1730.) i Ivana Benzona (1730.—1745.). Nikola je stekao zasluga za poljepšanje senjske katedrale, ustanovio je karitativnu bratovštinu Duša od Čistilišta, koja ima lijepih zasluga, ustajao je proti zlim običajima u puku, koji se na račun crkvenih dohodaka opijao oko samih svetišta. Osim toga od 10. okt. 1719. do marča 1722. izbijale su bune, zbog bojazni da ne dođu njemački carski vojnici i oduzmu Senju privilegije i slobodu. Za vrijeme bune slabo je prolazio i biskupski dvor na koji Senjani naperiše puške i topove, premda se pobuna odnosila u glavnom na obitelj plemića Vukasovića i Homelića. U februaru 1722. ipak je radi reda pušteno 25 vojnika carevih u grad (Sladović, o. c. 364 i dalje).

Biskup Benzon širio je mnogo glagolske liturgične knjige, koje je štampala rimska Propaganda. Brinuo se za odgoj klera. Bavio se vrlo rado poukom puka u kršćanskoj vjeri obilazeći gradske ulice sa zvončićem u ruci. Znao je ići bos i po kršima, gdje živi narod, s isusovcima, da ga podučava. Njegova je zasluga, da je kler podignut na doličnu visinu nauka i morala, pa i blagostanja. (Sladović, o. c. 119., 120.).

Prvi svezak Cerovčevih propovijedi nosi na koricama: »I. M. J. Canonici Capitularis Segniensis Antij Jos. Cerovacz authoris et possessoris; possessoris Canonici Jos. Mandata Tuva 1745.«. Možda ova godina označuje Cerovčevu smrt, kad je svezak prešao u druge ruke. Format mu je 21 × 14 cm, ima 418 stranica, na svakoj od 45—55 redaka. Pismo je sitno, posve sitno, pa je teško čitati, pogotovo ono in margine, za koje treba povećalo. Indeks je u latinskom na koncu i nabraja 60 propovijedi. U njima se tumači znak krsta, ime kršćanin, krepost vjere, ufanja, ljubavi i samilosti, članci apostolskog vjerovanja, prošnje očenaša, dijelovi Zdrave Marije, sve Božje zapovijedi, svi sakramenti, grijeh i glavni grijesi, te četiri najposljednja čovječja. Kod prve propovijedi Cerovac je označio gdje ih je držao naime u senjskoj katedrali počamši od g. 1725., dakle kad je bio katehetom. Bile su namijenjene mladeži, ali i starijoj

čeljadi, jer češće kaže: »Poslušajte me pomnyvo, o dicica, o mladici i mladice i vi ostali kerschani«.

Propovijedi su sočne, stil jasan. Ima dosta citata. Protkane su s mnogo primjera ne samo iz biblije i starog zavjeta i života svetaca, nego iz povijesti kršćanske i poganske, svjetovne i crkvene, iz mitologije, umjetnosti, pače iz prirodopisa i fizike. U oba sveska od pisaca citira Jeronima (diku dalmatinsku, slavu dalmatinskog naseg jezika ili slovinskoga), Augustina, Čiprijana, Bazilija, Hrizostona Sofonija, Ivana Damascenskoga, Prokopija, Leona i Grgura pape, Antonina, Bedu, Kasiana, Tomu Akvinskoga (sunce bogoslovcev), Petra Hrizologa, Petra Alkantaru, Izidora Španjolskog, Tomu od Villanova, Vicenca Fererija, Origena, Tertulijana, Enzebija, Teodoret, Filostrata, Prospera, Diodora, Alberta Velikog, Boccija, Baronija, Roberta od Licije, Abr. Boncija, Petra Rossignola isusovca, Surina, Bart. Spinega, Alberta Castellara dominikanca, kardinala Huga, Merochina, Jakova Markantonija, Antuna Sevenskog, Aleksandra ab Alexandro, Lyrana, o. Ivana Lorina, Ferdinanda a Castello i Severa Helpicija. K tome spominje Marijansku i cistercitsku kroniku i anale Družbe Isusove. Od klasika citira Herodota, Ksenofonta, Plutarha, Platona, Tita Livija, Cicerona, Seneku, pjesnike Horaca i Ovidija i židova Josipa Blavija. Od naših pjesnika citira triput par stihova I. Gundulića.

No Cerovac nam pripovijeda razna čudesa i legende, kojima nije naveo izvora. Neke od njih za primjer ovdje ukratko spominjem, jer su one mogle dati podlogu narodnom pričanju, kako je to dokazivao između drugih dr. Fr. Ilešić, Izvori i paralele nekih narodnih priča. (Zbornik Jugosl. Akad. 21.).

Magdeburški biskup Udo bio je nevaljala života. Bog ga opominje: *fac finem ludo, quia satis lusisti Udo*. Ali ne sluša. Andeo mu osječe u crkvi glavu, da se sve krvlju zaštrapalo. Nevjernik se osvjedoči o osobi sv. Duha, kad je vidio njegovo čudo nad slijepim čovjekom.

Andeo opominje raskalašenog mladića, da se obrati, jer će umrijeti na dan sv. Martina. Zadnji se dan obratio, ali kad ga je preživio i nije umro, odmah se povratni na grijeh. No isti dan umre, jer poslije prvog Martina dolazi drugi: Martin Papa.

U Saskoj je neka djevojka obećala svom vjereniku, da ne će poći za drugoga, a pode li, neka je onda vrazi odnesu. No prevrne vjerom i vjenča se za drugoga. Nasta pir i tanac. U to dodoše dva vruga obučena gospodski i kao kavaliri. Za vrijeme plesa odnesu je u visinu i zauvijek je nestade.

Neki vlastelin u teškoj bolesti obećaje, da će se ostaviti bludnosti, ali to ne izvrši. Fratar Inocent vidi vragove, kako dolaze po njegovu dušu dok se smrću borio.

Lovac ode u lov u blagdan, a da nije slušao sv. misu. Kad je bio u gori, čuje se glas iz neba: »Ubij, ubij!« I za tren grom ubi lovca.

Plemić je osuđen u pakao jer nije htio otpuštati raspuštenicu. Na to je misnik bio upozoren od njegove duše, kad je htio za nju reći sv. misu.

Cerovac nam u 25. propovijedi prvog sveska donosi i priču o rajskoj ptici. O toj indijskoj priči kod nas je pisao dr. S. Bosanac i dr. Fr. Ilešić. (Zbornik Jugosl. Akad. I. 18., II. 18., 20.) Priča je odavna raširena po svoj Evropi, pa su je u raznim varijantama opjevali razni pjesnici. (Na pr. Rus Karamzin i naš Iv. Trnski.) Evo što Cerovac o njoj govori:

»Nikoyi koludar ali frar (fratar) molechi yednoč u koru svoyega klostra oficij sti u psalmu yednomu zamisli se na oni veras Mille annos ante oculos tuos tamquam dies hesternae quae praeterit (tisucha let pred očima nyegovim kako dan čerasny koyi pasal ye). Vas tako izvan sebe od čuda p'velikoga, kako ovo moguće mora biti. Stvar ovu poče xelyno razmislyati molechi Boga, da bi mu rasvitliti dostoyal se ovi skuri od psalma. Ali evo čudo p'veliko. Ptica yedna p'lipa p'slatko poyuci ukaza mu se, koya sve okolo nyega leteci, tako lipo i tako slatko popivala ye, da zvan crikve izletivši i on za nyom radi p'slatkoga nye popivanya zvan crikve i klostra u gustu goru za nyom hodechi ulizal ye. Kako slatko ptica ova rayska popivayuci 300 let redovnika ovoga zaderxavala ye prez nikakva blagovanya aliti picha. Nayposlie buduchij minulo 300 let, ptice one nesta. Tada redovnik sam prez druxbe u gori onoy p'velikoj videchi se, u klostar svoj povratiti odpravi se, kad vas drugačie klostar i na drugom mestu vrata od klostra uzidana nasal ye. Čudi se, kako da ye izvan sebe. Zvoni na vrati, da mu koyigoder odpre. Eto vratar izasavši na vrata, upita ga: Ki ste vi i odkud dohodite. Odgovori: Ja sam fratar ovoga klostra, koyi cera za matutinom pil sam posal u gore ovdj blixnyu. Vrtar odgovori: Ya vas ne chu puschati unutra, moy pre, zač vas ne spoznayem, dokle vi vase ime i abata oliti opata, priora i sekrestana ovoga klostra ne povite. Poče tada per svih po redu praviti. Ali vratar od ovih niednoga ni spoznal. Nayposlie siromah per s tulikom prosnyom i molbami yedva od vratara isprosi, da ga k opatu i prioru svomu u klostar pusti. Prid kojih buduchi dosal, svi nad nyim čudili su se, zač spoznati ga nisu mogli, nego naydu zapisano, da ye pred 300 let yedan fratar iz klostra posal ne znayuchi nigdar kamo. Tada on povidavši stvar od ptice, kako Bog semgi hotil mu ye odkriti istinu onoga psalma, I tako pri svoga fratra spoznahu, koyi pyamsi ste sakramente zaspaslatko u Gospodinu i priminu«.

Cerovčeve kateheze nisu baš tako realne, da bi iz njih mogli mnogo doznati o javnom i privatnom životu Senjana. Karakteristično je pak, što osobito napada krađu i nečistoću. Evo nekoličak izvadaka:

»Ah svi grisi moji, svi grisi vasi znatičedu se od svega svita. Ustat che more bit koyigoder za spričati se govorechi: Gospodine Isukerste, pravični sudce, ya nisam znal da ovo i ova stvar grih ye. Ali ustati che se oni redovnik, ispovidnik, prodikač, ali nyegov mestar i rechi che: Ne kazah ya tebi u toj i toj crikvi, u tom i tom mestu? Tuliko puti tebe pokazah i nagovarah, a ti hotil nisi ostaviti oni grih u komu tuliko let ležal yesi. Zato zasramit che se yos vech oni nevolyni grisnik pred svim svitom... Nit ne hajete radi tulike pompe grisne, u mrixe vraxye tuliko se zapleli ste. O grih prokleti, kuliko u sadanye vrime mladost nasu za-

sliplynyes! Podaj razlog, vapije sudac, onimi ki grisno ogovaraju isker-nyega i nyegov dobar glas, a ne hotiste chuti glas zvona u crikvi i dochl poslusati rič Boxyu. Za to daj razlog, vapije sudac. O otci i matere koi dicu vasu i mloge vase na nauk kerschanski poslali ne hotiste nego pustil ste im slobodnu uzdu za grihe, na ogovore, na biyenie i na nike smradne riči koye od mladosti naučiste govorechi: Ovo ye stvar ditinska, sala, ali oni naučihu se i govoridu ih i ne kajedu ih se ostaviti. Ah, ko ye kriv nego vi otci i matere ki sibom, prutom, ne pokaraste yih. Daj razlog, vapije Isus prama meni. Ya sam dostojno naučil vas nauk kerschanski, vase zlobe i grihe pokazah ali pak zatusnuli ste usi, zaprili oči. Dajte razlog vi o otce i matere! Vi dicu vasu po nochi po tminah pustiste skitati se zlom i opakom druxinom i opačnimi druxbenicami u tulika mesta ka Bogu smerde i lyudem, a ne hotili ste pokazati yih. Rekoste: Neka se s lyudim xivit ućedu. Dajte razlog! Dica vasa vam ča takova u kuchu donesahu, a ne upitaste yih, odkuda van oni to donesli, yesu li komu silom ali tadinom oteli. Vi yih u tome hvaliste govorechi, da to ye delo od delic, yunaka. Daj razlog! Koliko put vi vragu nyih predaste i proklinjali ste yih. Dajte razlog o ditichi i mladice, ako vi u svemu dostoyno vase stariye poslusaste, daste yim priliku za vas proklinjati, vragu vas predati i ostala. Dajte razlog, koi smradne povievke kantaste, smradne riči govoriste, vraga zazivaste, ruke vase u skrinju starijih prostiraste. Dajte razlog, kako po tminah po nochi po ulicah klatiste se svoimi druzi i druxbenicami. Ah, razumiste li o ditichi i mladice? Razumiste vi o uxurati, krivi sudci, bludnici, tati, lupex, licumirci, razboynici?» (O sudu I. sv.)

»Jur 60 i vech let minulo ye od kad ona glasovita gora, zač strahovita, u kralyestvu od Napulye, Vesuvio imenovana, rasirivsi raxexena čelyusti svoja, izhiti iz sebe privelike plamike ognya, koi smisani sumporom i gnyusnom smolom gorila ye celih 12 dan. Ah vidili bismo tada letiti iz one raxexene dumbocine privelika kamenja i xivice, koje kako jedni gromi aliti triski naglo padayuchi kuche nesihu, zviri i lyude nemilo ubiyahu. Čuli bismo tada one nesrichne operxene vapiati misericordia, misericordia, milosrdje, dosal ye dan od suda. Da bi kigodir od razborityih ondi bil, rekal bi yim: Lyudi, ča govorite od suda? Drugi ogany biti che od onoga dneva najposlidnjega. Ovi ogany koga Vesuvio iz sebe hita ye naravski ali onaj od suda strasnoga izachi ochie od serxbe razserdenoga Boga. Ovi izhodi od yedne same gore ali oni pasti ochie doli od ovih strana iz neba na zemlyu izviruchi iz mnagih čelyusti pakla vikovičnoga. Ah lyudi zamuknite. Ogany iz Vezuvia hita iz sebe prah, pepel i kamenja, ali oni od suda hitati chie iste gore privelike. Ovi čini u prah male zemlye i u nyih lyude pribivajuče, al oni proxdriti ochie vas narod čovičanski, operxiti ochie sva kralyestva, razčiniti vas svit. Simo, simo, o sakuplyeni kerschani, ča dakle biti che od kuch bogatih vasih, od palacev i od perivoyih? Prah, prah! Ča biti che od groba, od slavnih zapisi? Prah, prah! Ča biti che, o naučeni i prokuratori, od knyig vasih, od zastava vojnikov, od gradov vasih, o vlastelyi? Prah, prah, Prah, o vladike, gospoje, mladichi i mladice! One vase komore u kih ste yigrali s tulikim veselyem i povoljoschiu, one sale, na koih tancaste s tulikom radoschiu. Prah dakle

one bogate halje izmislyene alla moda. Prah oni xbeleti, one grisne urese, one perle, one taschine, s kimi Boga uvridyeva ste, ona zercala pred koyimi grisno naresujuchi se zapustite doh na s. misu i rič Boxanstvenu poslusat. Prah, prah, biti chedu one tuje robe i imanje per fas et nefas sakuplyene, o pohlepni na tuje, o lakomci... (O paklu g. 1732. II. sv.).

Više je interesantan drugi svezak propovijedi. I ovaj nosi na korici: »I. M. J. Capitularis Canonici Antij. Jos. Cerovacz, authoris et possessoris. Segniae, .. novembris 17..(?) Format mu je kao i prvome. Nema označenih stranica ni indeksa. Sadrži 36 govora s oznakom mjesta gdje su držani i s godinom, najviše između 1732.—1736. god. Ima deset adventskih propovijedi, a ostale se odnose na razne crkvene i mjesne blagdane i blagdanice Gospodinove, Gospine i svetačke. U senjskoj katedrali držao je Cerovacz 12 govora, među kojima jedan 7. febr. 1733. »tempore luis ingentis« a počima biblij. citatom: *Immisit Dominus pestilentiam in Israel usque ad tempus constitutum*«. Sladović (o. c. 120.) ne kaže, da je te godine bila u Senju kuga, nego kaže da su u novembru 1731. bili veliki potresi u Primorju, a po Dalmaciji kuga ili morija, pa je senjski biskup naredivao opću pokoru, procesije i molitve pred Sakramentom. G. 1733. bila je valjda kuga na Rijeci, od koje se narod na daleko bojao. Iz same propovijedi vadim ovo:

»Produhyite pokoru vasu, budite u prahu i pepelu, da zrak sverhu vas obkuxan i čemeran ne ukaxe se i ne bude s vasim mestima vladala, ča ne dopusti Svemoguchi, kuxna moria... Leta 1600. hoti raserdyena desnica Svemoguchega s bičom od morije pohoditi blixnyu nam grad od Rike, ku tako smete, da dobar del od xivih k mertvim pridruxi se. Bi milo viditi, da zvoni vech ne zvonyahu, sluxba opchinska ne činyase se, sprovođi obični ne slidyahu, placi aliti terxischa, ulice i puti kuda prvo zbori činyahu se, zelenom travom prorastahu, drug od druga bixase, te blednimi licmi i plačnimi očimi jedan drugomu xalostan glas povidase. Toga radi poboxan puk spomenu se od doma ali kuche one prisvite u kojoj Rič pult učinyena bi, to je templa aliti crikve B. D. od Tersata, kojoj mile uzdahe iz serca skrusenoga svojega posilyajuchi i molitve poboxne izlivayuchi. Čudo priveliko! U sestu uru dneva verhu crikve krix yedan ugldeahu. Bi zlamenye, da miloserdye Boxanstveno po prosnyi B. D. M.e od kuxnoga pomora osloboditi hotilo ye«.

Još kao klerik držao je Cerovac dva govora (1722. i 1725.) u crkvi sv. Nikole uz samostan koji je pripadao oo. Pavlinima, otprije Augustinovicima i Dominikancima, a Turci ga ponovno razorili 1637. (Sladović, o. c. 175., 232., 246.). Dva su govora držana u crkvi »sub monte in Kerpote«, četiri u franjevačkoj crkvi sv. Ante, jedan u sv. Duha, tri u sv. Vida izvan grada, četiri u crkvi sv. Križa (in templo abbatiae vallis Segniensis i jedan g. 1728. »tempore quo augustiss. imperator Carolus VI. Flumine (Rijeka) fuit. (Nema ništa osobita da se iznese.) U župi sv. Jurja u senjskoj dragi držao je Cerovac tri propovijedi, od kojih jednu na sv. Martina 1738. »contra grassantem pestem«, a »in castro Besca« u crkvi sv. Marije osim

jedne propovijedi i prigodno slovo 26. II. 1730. mladomisniku Matiji Kaflaniću (alias Antovich-Gubavac sacerdos Bescensis).

Osvrnut ćemo se napose na tri pogrebna govora, koja su držana u senjskoj katedrali. Prvi je od 17. sept. 1733. za dra. Jurja Homolića, opata sv. Križa, prepozita, kanonika seniora. Sladović (o. c. 119., 315., 366., 418.) spominje Jurja, da je sudjelovao posvećenju senj. biskupa Pohmajevića, u nekoj parnici kaptola, pri buni g. 1721. i sinodi u Perušiću 1714. (Potanje vijesti o Homolićima nalaze se u radovima M. Magdića, Prilozi za povijest starih plemićkih porodica senjskih i Popis patricijskih i građanskih porodica senjskih od g. 1758. Starine Jugosl. Akad. 12., 15., 17.). Iz Cerovčeva govora vadimo ove podatke o životu Jurja:

»Ah koi bi pred ovim plemenitim zborom zadosta mogal izkazati neizrečenu tugu i xalost od ove plemenite familie g.de Homelich nad nemilim porazom strile neuolyene smerti koja izmed nyih hotila je utergnuti cvit najlipiyi prečasnoga g.na Jurja obata mitrata aliti infulana, prepozita i kanonika najstariiega svega nasega zbora kanoničkoga ove katedralne crikve senjske u dobi od 63 leta, koi yos xakon buduchi od dobroga prečasnoga biskupa Glavinicha zadobil je bil i imenovan kanonik aktual koju čast časno i pohvalyeno uxival ye 43 godischia. Ali uzdignut je bil na arhipopiu ovoga prečasnoga kapitula. Dobro plemenita Komunitad segnska hotila je nadariti ga s abaciom crikve Krixu s.g.a ovi u dragi segnskoj nasoj, ku celih 35 let vladal ye, ka od 200 let je bila zapusчена i listata gora u njoj se goyila. Činil je uzdignuti i red sadansnyi postaviti. On svaku skoro nedilju ye hotil pohoditi crikvu s.g. Krixa... Slaviti stanovito i dičiti se more nas prečasni abat g.ne Juraj Homolich, da ye on svojim trudom redovničkim često krat činil pripričiti zlobe, lupeschine i razboystva puka... Bil ye opet uzdignut za preposita ove katedrale, ku 19 let ye uxival pohvalyeno... Po svetih visitah ye pomoch svoju podati hotil biskupom segnskim, modrufkim aliti korbavskim g.nu Benediktu Bedekovichu i Mikuli Pohmajevichu, od kojega ye bil posvečen za abata mitrata. Nemoremo né spomenuti leto 1728. u kojemu nas premilostivi monarka cesar Karlo VI. ye hotel litoral svoj pohoditi, u kojemu vrimenu plemenita Komunitad od Rike grada ye prečasnomu nasemu abatu ponixne liste uputila, dostojno proschi ga da bi dostojal u Riku prinesti se i za dostojno dočekati nyih cesarovu, kralyevu i katoličansku svitlost, kako i srichu dostignu za primiti ga«.

Drugi je pogrebni govor bio za Nikolu Neandera, komesara Senja, Like i Krbave i komandanta Karlobaga, koji je držan 3. aprila 1734.

Treći je pogrebni govor izrekao Cerovac 9. aprila 1739. nad odrom Frane Antuna Aichelburga (koga on zove Ahlinburgom, valjda po pučkom izgovoru). Evo nekoliko riječi:

»Ah koi bi pred ovim plemenitim zborom zadosta mogal izkazati neizmurnu tugu i xalost visoko plemenite gospoye udove Antonie i ostale familie fon Ahlinburg nad nemilim porazom smerti neumolyive, koya hotila ye utergnuti cvit najlipiyi visoko plemenitoga g.na Franciska Antona

od 32 leta, nyih cesarove i kraljeve svitlosti u polyu kapitana, velikoga vicekapitana sve ove kapitanie segnske i kraljevskoga grada komandanta, Od svoga otca g.na kapitana i komandanta brinyskoga početak nauka izučil je, zatim bil ye poslan u universitat oliti općinu od arcidukalskoga grada Graza za veche nauke učiti, a buduchi prinesal se u ovi kraj, rodnu domovinu svoyu, hoti osobitim trudom svojim nastojati za veche nauke zakonov tulik gradjanskih kuliko kanoniskih pod skerbljom otca svojega. Visoko plemenito serce njegovo ni hotilo med miri domovine svoje zaperto estati, hoti vojničku sluxbu najpervu izkazati nasem cesaru Karlu VI...« i t. d.

Cerovčev je jezik onakav kakav se i danas u Senju govori. To je čakavština pomiješana s ikavštinom i ekavštinom, u kojoj ima i talijanskih riječi, a madžarskih vrlo rijetko. Na pr. punot, pasati, intrada, pianeta, škuro, persona, pelegrini, orsag. Pravopis nije do-sljedan. Često su riječi spojene.

Na koncu ću spomenuti, da se nalazi u II. svesku nepotpuna censura bez datuma i potpisa a glasi: »Cum libellum Slavonico conscriptum idiomate a quodam ordinis sancti Pauli primi eremitae provinciae Istro-Vinodolensis sacerdote Theologo compilatum, cui titulus Nauk kerschianski, orthodoxae notrae fidei cipita necessitate medii ac praecepti scitu necessaria...«

Nesuglasje o autentičnosti Iv. 4., 5. 7.

U. Talija.

1. — Prije tridentinskog sabora ne će se naći, da je koji katolički teolog bacio ikakovu sumnju na autentičnost ovih Ivanovih riječi. Poslije sabora, možemo kazati, da su svi katolički teolozi jednoglasno branili autentičnost protiv Socina, koji je prvi istupio da je pobija. Ta solidarnost katoličkih teologa trajala je sve do u zadnje naše doba, i ako nije bila u mišljenju, kakovu bi notu zaslužio onaj, koji bi pokušao da porekne tu autentičnost. U zadnje doba imade katoličkih teologa, koji se odalečuju od sveopćeg nekadašnjeg mišljenja.¹ Postavljaju na jednu zdjelicu tezulju razloge za, na drugu razloge protiv autentičnosti i čini im se, da ova zadnja priteže, naročito momenti historijsko-kritični. Drugi su kušali da je utvrde ne toliko kritičnim razlozima, već dogmatičnim.² Tako uporno urgiraju autentičnost, da su se usudili kazati, da se »comma Joanneum« salva fide respui aut in dubium vocari non posse. Glavni je upor njihovu mišljenju bio tridentinski sabor. On u ovomu pitanju

¹ Cfr. Cornely: Hist. et Critica Introductio in libros sacros, vol. 3. par. 22. n. 231.

² Cfr. Kleutgen: Die Theol. d. Vorz., n. 852. — Franzelin: De Deo trino. Perrone. Praelec. theol., v. 3. n. 64.